

De eeuw van het beleid

In het private, het publieke en het zakelijke domein is het gewoonte geworden om vrijwel overal beleid voor te maken. Eenvoudigweg erop los leven volgens het pluk-de-dag-principe zonder je druk te maken over een oudedagsvoorziening en gewoon doodgaan als de machine versleten is, dat is een manier van leven die tegenwoordig hooguit van excentrieke kunstenaars wordt geaccepteerd. Wij, gewone stervelingen, worden geacht alles te plannen: onze carrière, ons gezin, onze gezondheid, de opvoeding van de kinderen, de oude dag en de dood. Kortom: wij maken beleid en leven planmatig.

In het publieke domein is beleid al helemaal een absolute noodzaak. Het alternatief - zo zijn we steeds meer gaan geloven - is maatschappelijke chaos. En dus ontwikkelen economen economisch beleid, planologen beleid op het gebied van ruimtelijke ordening, onderwijskundigen onderwijsbeleid, milieukundigen milieubeleid, en bestuurskundigen beleid voor het maken van beleid. Allemaal gloednieuwe disciplines waar enkele decennia geleden nog nooit iemand van had gehoord.

Ook ondernemingen ontkomen niet aan de moderne beleidsdwang. Zonder beleid op het gebied van

milieu, financiën, arbo, personeelszaken, belastingen, logistiek, kwaliteit, communicatie, PR, opleidingen, reïntegratie, e-commerce en R&D kun je je als ondernemer niet meer met goed fatsoen op straat vertonen.

Opmerkelijk genoeg laten wij ons bij dit alles niet hinderen door de wetenschap dat het maken van beleid grotendeels een twintigste-eeuwse uitvinding is, en dat samenlevingen het eeuwenlang zonder publiek beleid hebben gesteld zonder aan chaos ten onder te gaan. En evenmin laten we ons ontmoedigen door het feit dat de meeste vormen van beleid stelselmatig mislukken. Telkens opnieuw blijkt immers dat de dingen anders lopen dan de beleidsmakers hadden voorzien.

Uit deze moderne beleidsdwang spreekt een sterke drang naar besturing en beheersing. Vaak gaat die gepaard met een mechanistische manier van denken, die een mentaliteit van versimpeling in de hand werkt en van de werkelijkheid een eenvoudig, ogenschijnlijk beheersbaar en uniform geheel maakt. Illustratief hier-

voor is een aanpak die vaak wordt aanbevolen bij de ontwikkeling van beleid: de zogenaamde SWOT-analyse. Met deze methode - bij voorkeur in groepsverband op de hei toe te passen - wordt de werkelijkheid beschreven in termen van sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen. Via een proces van clustering, waardering en prioritering moet dan de te volgen koers bijna als vanzelf duidelijk worden. Daarmee wordt een rationaliteit en beheersing gesuggereerd die we ook tegenkomen wanneer mensen een historische ontwikkeling voorstellen als een lineair proces. Organisatorische en persoonlijke ontwikkelingen hebben echter zelden een lineair verloop.

Het is dan ook allesbehalve verwonderlijk dat de resultaten van zulke SWOT-sessies vrijwel nooit echt overtuigend zijn. Wat managers doen, komt in werkelijkheid tot stand via een proces dat veel minder geordend verloopt dan de benadering van de SWOT-analyse voorschrijft. Hoewel over dat proces inmiddels veel bekend is (stof voor volgende columns!), volstaan we hier voorlopig maar met de vaststelling, dat het iets weg heeft van het maken van worsten: als je je geloof in de ordelijkheid van de wereld niet wil verliezen, dan kun je maar beter niet zien hoe het gebeurt.

Nico Lemmens
(ISS Nederland B.V.)

‘Wij, gewone stervelingen, worden geacht alles te plannen.’